

ortak tâbîî râvilerinin rivayet adetleri açısından karşılaştırıldığında da ilginç sonuçlar elde edilmektedir. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*'inde Şa'bî'nin altı rivayetine yer verirken Rûyânî ondan on dokuz hadis nakletmiş, böylece hadislerin farklı tariklerini ortaya çıkarmıştır. Bazı kaynaklarda Rûyânî'nin fıkha dair *el-Ğurer ve'd-düer*'i ile *el-Müntehab min hadîsi Ebî Küreyb* adlı çalışmalarından söz edilmektedir. Ayrıca *Cüz' fihi tezvîcû Fâtıma bint Resûlillâh bi-'Alî b. Ebî Tâlib 'aleyhi-me's-selâm* adlı eser de (nşr. Selâhaddin el-Müneccid, Beyrut, ts.) Muhammed b. Hârûn er-Rûyânî'ye nisbet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Hârûn er-Rûyânî, *el-Müsned* (nşr. Eymen Ali Ebû Yemânî), Kahire-Riyad 1416/1995, neşredenin girişi, I, 6-16, 22-24; III, 5-8; İbn Abdülhâdî, *'Ulemâ'ü'l-hadis*, II, 470-471; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 752-754; a.mlf., *A'lâmü'n-nübela'*, XIV, 507; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 301-310*, s. 221- 222; İbn Hacer el-Askalânî, *el-Mecma'u'l-müesses li'l-mu'cemi'l-müfehres* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Mar'asîfî), Beyrut 1415/1994, II, 414; a.mlf., *el-Metâlibü'l-âliye* (nşr. Habîbürrahman el-Azamî), Küveyt 1393/1973, I, 4; Münâvî, *Feyzü'l-kadir*, II, 41-42; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1683; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, s. 72; Sezgin, *GAS*, I, 171.

YAVUZ ÜNAL

RÛZBÂRÎ

(الروذباري)

Ebû Alî Ahmed b. Muhammed
b. el-Kâsım er-Rûzbârî
(ö. 322/934)

İlk dönem sûfilerinden.

Bağdat yakınlarındaki Rûzbâr'da doğdu. Adı bazı kaynaklarda Muhammed b. Ahmed şeklinde kaydedilir. Bağdat'ın ileri gelen ailelerinden birine mensup olduğu anlaşılan Rûzbârî'nin İran şahlarının soyundan geldiği, babasının emîr veya vezir olduğu rivayet edilir. Cüneyd-i Bağdâdî, Ebû'l-Hüseyn en-Nûrî, İbnü'l-Cellâ, Ebû Muhammed el-Cerîrî, Ebû'l-Hasan Bünnân ve Ebû Alî el-Kâtib gibi sûfilerin sohbetinde bulundu. Serrâc ve Kuşeyrî, Rûzbârî'nin, "Tasavvuftaki şeyhim Cüneyd, fıkihtaki hocam Ebû'l-Abbas b. Şüreyh (Süreyç), dil ve gramerdeki hocam Sa'leb, hadisteki üstadım İbrâhim el-Harbî'dir" dediğini kaydeder. Sülemî onun hadis hâfızı olduğunu belirtir. Rûzbârî'yi fütüvvet ehlinin temsilcilerinden kabul eden Ferîdüddin Attâr onu zühd ve tasavvufun önderi, hali yüce ve ferâseti isabetli bir sûfî şeklinde tanıtır. Hücvirî ve Kuşeyrî de kendisini parlak ifadelerle över. Bağdat'tan ayrılarak Mi-

sır'a yerleşen Rûzbârî burada vefat etti ve Karâfe Mezarlığı'nda Zünnûn el-Misrî'nin yakınlarına defnedildi.

Tasavvuf tarihinde önemli bir yeri olan ve Cüneyd mektebinin önde gelen temsilcilerinden sayılan Rûzbârî, tasavvufu "uzakta olmanın acısını tattıktan sonra yaklaşmanın lezzetine ermek ve safiyet bulmak", "sâlikin bulanıklıktan sonra duruluğa ulaşması", "kovsa dahi sevgilinin kapısı önünde diz çökmek ve oradan ayrılmamak" şeklinde tarif eder. Ona göre kişinin faydasız şeylerle uğraşması Allah'ın ondan yüz çevirmiş olmasının âlametidir. Bir kötülük yaptktan sonra ihšana kavuşmak, yapılan hatalara müsamaha edildiğini sanarak tövbe ve pişmanlığa yanaşmamak ve günahkâr olduğu halde cezasız kalışını Allah'ın rahmeti sanmak kadar büyük bir gaflet yoktur. Rûzbârî, "Bir sûfî beş gün açlığa tahammül edemez ve açım derse onu hemen çarşıya götürün ve maişetini çalışarak kazanmasını emredin" diyerek nefsanî arzuları terk amacıyla mücâhede ve riyâzet yoluna giren sûfilerin başkalarından hiçbir şey beklememeleri gerektiğine dikkat çekmiştir.

Rûzbârî mürid, murad ve muhib arasındaki farka işaret etmiştir. Ona göre mürid, Hakk'ın kendisi için irade etmiş olduğu şeyden başkasını nefsi için irade etmeyen, murad ise iki cihanda O'ndan başka bir şeyi irade etmeyen kişidir. Hakk'ın iradesine razı olanın kendi iradesini terketmesi lâzımdır. Muhib ve âşğın iradesi olmadığından muradı da yoktur. Havf ve recâ arasındaki dengenin önemini vurgulayan Rûzbârî havf ve recâyı kuşun iki kınadına benzetir. Ayrıca nimete şükrü de nimet olarak kabul etmiş, sabretmeyenin rızâ mertebesine, şükretmeyenin de ke-male ulaşamayacağını belirtmiştir.

Şeriatla hakikat birlikteliğinin önemine dikkati çeken Rûzbârî, tasavvuf yolunda yürümeyi sırat üzerinde yürümeye benzeterek bu yolda yapılan hataların kişiyi cehenneme sürükleyeceğini söylemiştir. Sûfî yamalı ve eski elbise giyen, hevâ ve hevesine uymayan, dünyaya değer vermeyen ve Hz. Peygamber'in yolunu tutan kişidir. Rûzbârî rızâyı tasavvufî makamların başlangıcı, muhabbeti ise sonu olarak kabul etmiş; tevhidi, "Teşbih, red ve ta'tîli terkettiğini ispat eden kalbin istikamet üzere bulunması ve muhayyile ne şekilde tasavvur ederse etsin Allah'ın söz konusu tasavvurdan berî olduğunu bilmesidir" şeklinde tanımlamıştır. Ona göre gerçek semâ sevgiliyi temaşa ve müşahede mertebesine ulaştıran sırları keşfen bilmektir.

Emredilene uymayı muhabbet çerçevesinde zikrederek benliğinden sıyrılmayan kişilerin aşk sahasına ayak basamayacağını belirten Rûzbârî haram yemenin, harama bakmanın ve gybet etmenin, kötü arkadaşlar edinmenin ve nefsin arzularına kulak vermenin insanı felâkete götürceğini söyler.

Kelâbâzî ve Hatîb el-Bağdâdî onu eser veren sûfiler arasında sayar, ancak bu eserler günümüze ulaşmamıştır. Dönemindeki sûfilerle mektuplaştığı bilinen Rûzbârî'nin bazı şiirleri kendisiyle görüştüğü rivayet edilen Serrâc tarafından kaydedilmiştir (*el-Lüma'*, s. 431, 451). Rûzbârî'nin Suriye'de yaşayan yeğeni Ebû Abdullah b. Atâ er-Rûzbârî de (ö. 369/979) döneminin ünlü sûfilerindendir. Fuat Sezgin'in Rûzbârî'ye nisbet ettiği eserler (*GAS*, I, 663) muhtemelen yeğeni Ebû Abdullah'a aittir.

BİBLİYOGRAFYA :

Serrâc, *el-Lüma'*, s. 145, 431, 451; Kelâbâzî, *et-Ta'arruf*, s. 34, 44; Sülemî, *Tabakât*, s. 355, 479; Ebû Nuaym, *Hilye*, X, 356-357; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, I, 329; Kuşeyrî, *Risâle* (Uludağ), s. 123-124; Hücvirî, *Keşfü'l-mahcûb* (Uludağ), s. 261; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-şafve*, II, 454; Attâr, *Tezkiretü'l-evliyâ* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1991, s. 757-760; İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, I, 470; Sühreverdi, *Avârîf*, s. 499; Şa'rânî, *et-Tabakât*, I, 106; Lâmiî, *Nefehât Tercümesi*, s. 247-248, 308; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 296; III, 91; Fuat Sezgin, *GAS*, I, 663; Abdülhamîd Medkûr, "Ebû 'Alî er-Rûzbârî", *Mevsû'atü'l-İslâmî'l-fikri'l-İslâmî*, Kahire 1425/2004, s. 742-743.

ABDURREZZAK TEK

RÛZBİHÂN-I BAKLÎ

(bk. BAKLÎ).

RÛZBİHÂNİYYE

(الروزبهانية)

Rûzbihân-ı Baklî'ye

(ö. 606/1209)

nisbet edilen bir tarikat

(bk. BAKLÎ).

RÛZNÂMÇE

(روزنامه)

Osmanlı bürokrasisinde çeşitli kalemlerde tutulan bir tür defterin adı.

Kelime Farsça'da "günlük" anlamına gelen *rûznâmeye* küçültme eki ilâvesiyle oluşturulmuştur. Rûznâmeden farklı olarak Osmanlı bürokrasisinde günlük işlemler için